

Veelzijdige kijk op godsdienstpedagogiek

Godsdienstpedagogiek. Dimensies en spanningsvelden

E.T. Alii. Uitg. Meinema, Zoetermeer 2009. 224 blz. € 23,50

DOOR JOB THOMAS

Er was tot op heden geen Nederlandstalig handboek godsdienstpedagogiek dat inging op actuele thema's binnen het vakgebied. Met dit handboek wil E.T. Alii, een collectief van docenten en onderzoekers van vijf Nederlandse universiteiten (et alii is Latijn voor 'en anderen') daar verandering in brengen.

Het eerste hoofdstuk is fundamenteel voor de rest van het boek. Daarin wordt de godsdienstpedagogiek gepositioneerd tegenover de theologie en de pedagogiek, de twee wetenschappen waaruit de godsdienstpedagogiek voortvloeit. E.T. Alii neemt de lezer mee in het belangrijke debat welke discipline de nadruk dient te krijgen. Is theologie de hoofddiscipline en pedagogiek veeleer de ondersteunende wetenschap of moeten we in navolging van de pedagoog Langeveld de rollen omkeren? De auteurs geven tenslotte een derde optie, waarbij theologie en pedagogiek elkaar wederzijds aanvullen. De taak van de godsdienstpedagogiek is onder andere die wederzijdse relatie onderzoeken en beoordelen. Hoewel het eerste hoofdstuk heel beschrijvend is en af en toe wat meer evaluerend zou mogen zijn – we komen soms te weinig te weten wat de auteurs vinden van de verschillende visies op de verhouding tussen theologie en pedagogiek –, is dit hoofdstuk een goede inleiding.

Actueel spanningsveld

In de hoofdstukken daarna wordt telkens vertrokken vanuit een casus om zo een theoretische uitwerking te formuleren van een actueel spanningsveld in de godsdienstpedagogiek. Het gaat over leren theologiseren, de spanningen door de multireligieuze context, het onderwijzen van religiositeit, de verhouding tussen professionaliteit en spiritualiteit van de vakleerkracht, en de relatie tussen godsdienstpedagogiek en de zelfwording van de degenie die onderwijs ontvangt.

De overgang tussen het eerste hoofdstuk en wat volgt, is nogal abrupt. Het is voor de lezer dan ook niet altijd duidelijk waarom specifiek die thema's gekozen worden. Gaat dit over dé thema's in de godsdienstpedagogiek of is dit eerder een bloemlezing van enkele van de vele spanningsvelden? Op basis waarvan zijn de thema's gekozen? Aangezien de auteurs dit boek als handboek voorstellen (dat uiteindelijk zal gebruikt worden in opleidingen met studenten die door dit boek in contact komen met de godsdienstpedagogiek), mochten ze daarin iets duidelijker geweest zijn.

Het laatste hoofdstuk verheldert veel door een historische schets van de huidige godsdienstpedagogiek in Nederland en laat zien dat de behandelde thema's inderdaad centrale onderwerpen binnen de godsdienstpedagogiek

zijn, maar het hoofdstuk komt voor dit doel net iets te laat in het boek. Eigenlijk zou de (niet-expert-)lezer het boek opnieuw moeten lezen in het licht van het zevende hoofdstuk.

Grondige schets

Dat neemt niet weg dat het boek de moeite waard is. Het hoofdstuk over het onderwijzen van religie en religiositeit geeft bijvoorbeeld een grondige schets van de factoren die een invloed hebben op het godsdienstonderwijs: context, geletterdheid en communicatie, en hermeneutiek om vervolgens vier visies op het onderwijzen van religie te bespreken: *learning in*, *learning about*, *learning from* en *learning for religion*. Deze veelzijdige kijk op godsdienstpedagogiek nodigt zowel de godsdienstpedagoog als de godsdienstleerkracht uit om het religieus onderwijs veelzijdig aan te pakken. *Learning for religion* daagt de leerkracht bijvoorbeeld uit om niet enkel te focussen op kennisoverdracht, maar constructief te werk te gaan en de kinderen 'als het ware God zelf opnieuw (te laten uitvinden)'. Kinderen zijn in dit model volwaardige partners in het ontdekken en onderzoeken van God.

Door te vertrekken vanuit een casus slagen de auteurs er (bijna) telkens in om de brug tussen praktijk en theorie te maken en in de buurt van die brug te blijven. Hierdoor blijft de theorie levendig en staat ze ten dienste van de praktijk, wat dit theoretische boek toch ook praktisch maakt, al is het duidelijk geen praktijkboek. De gelijkaardige opbouw van de zes eerste hoofdstukken (casus, probleemstelling, theoretische verdieping en terugkoppeling aan de casus) zorgt er tegelijk met het goede taalgebruik voor dat het boek vlot leesbaar is. De heldere definiëring van de kernbegrippen brengt een belangrijke eenduidigheid in het boek. Dit is niet eenvoudig te bereiken met meerdere auteurs, maar wat dit betreft is E.T. Alii daar goed in geslaagd. De literatuur die aangeraden wordt na elk hoofdstuk, de uitgebreide literatuurlijst en het register achterin het boek zijn grondig en goed doordacht. Dit is zeker een meerwaarde voor studenten en onderzoekers bij het verwerken en integreren van dit boek in hun studies en onderzoek.

Ondanks dat de inhoudelijke samenhang niet altijd goed te volgen is, is het boek zeker een aanrader voor pedagogen, theologen, godsdienstleerkrachten en studenten van de voornoemde vakgebieden die een update willen van de huidige situatie van de (Nederlandse) godsdienstpedagogiek. De hoofdstukken kunnen op zichzelf staan als heldere en goed opgebouwde essays die menig lezer met veel plezier zal doornemen. Door de verbinding met de praktijk, zullen de probleemstellingen die ter orde komen herkenbaar zijn voor de godsdienstleerkracht/-pedagoog en dit maakt het boek des te boeiender.

Drs. Job Thomas is als onderwijspedagoog werkzaam aan de ETF Leuven (B) en is staflid van Ichtus Vlaanderen.